

IZHAJA VSAKI DAN

tudi ob nedeljah in praznikih ob 5. ob ponedeljkih ob 9. zjutraj. Posredniški štev. se prodajajo po 3 nvl. (5 stot.) v mnogih nakupovalnih v Trstu in okolici, Gorici, Kranju, St. Petru, Povečanju, Sežani, Nabrežini, Sv. Luciji, Tolminu, Ajdovščini, Dornbergu itd. Zastarele štev. po 5 nvl. (10 stot.).

GLASI SE RAČUNAJO NA MILIMETRE v širokosti 1 beseda. CENE: Trgovinske in obrtne oglase po 8 st. mss. za enkratno, za večkratno, poslanice, oglase denarnih zavodov po 10 st. mss. Za oglase v tekstu lista do 5 vrst 20 K, vsaka naslednja vrsta 2 K. Mali oglasi po 3 stot. beseda, najmanj pa 40 stot. Oglase sprejema Inzeratni oddelak uprave „Edinosti“. — Plačila se izključno le upravi „Edinosti“.

Edinost

Glasilo političnega društva „Edinost“ za Primorsko.
V edinosti je moč!

NAROČNINA ZNAŠA

na vsa leta 24 K, pol leta 12 K, 3 mesece 6 K; za naročbe brez doplačila naročnine, se upravnice ne odira. Naročnina na nedeljsko izdajo „EDINOSTI“ stane: celotno leto 5 K 20, pol leta 3 K 40.

Vsi dopisi naj se pošiljajo na uredništvo lista. Nepravilno napisane pisma se ne sprejemajo in ne vračajo. Naročnine, oglase in reklamacije je pošiljati na upravo lista. UREDNIŠTVO: ofica Giorgio Galatti 18 (Naredni dom) izdajatelj in odgovorni urednik STEFAN GODINA. Lastnik koncesorij lista „Edinost“ — Natisnila tiskarna koncesorij lista „Edinost“ v Trstu, ul. Giorgio Galatti št. 18. Polno-branilski račun št. 841-652. TELEFON št. 11-57.

Dogodki na Balkanu.

Ujedinjena Krete z Grško. — Važen korak Črnogore. — Razpoloženje v balkanskih državah.

Odlučni korak Bolgarske je očitno dokazal veliko zapletenost balkanskega vprašanja. Mi smo na tem mestu že enkrat podrobno analizirali kompleks politično-nacionalnih vprašanj, ki jih evropska diplomacija že 30 let brezuspešno rešuje v še turških vilah. Makedonije in Stare Srbije. Ko so pa Mladoturki v Solunu in Carigradu inaugurirali novo politično ero, se je hotelo v Evropi skoro jednoglasno trditi, da je balkanski problem rešen!

Pa kaj se je dogodilo? Dogodilo se je, da je Balkan po 30 letih mučeništva demontiral velemodro delo Bismarcka: „berolinski dogovor“, s katerim je Evropa mislila, da je balkanski problem skrilca na samo Makedonijo in Stare Srbijo.

Sedaj pa je jasno, kaj bo sledilo. Naj le Anglija svobodno protestira, ker se krši „suvereniteta“ sultana in ker se brišejo po vrsti vsi balkanski paragrafi berolinskega dogovora. Nad zakonom sultana stoji pravo balkanskih narodov! In tudi če je sila podelila sultanu in njegovim Turkom pravico, da vladajo v neturških, ampak slovanskih deželah, pa daja sila — in večja nego brutalna sila — sila naravnega prava — slovanskim narodom na Balkanu pravico, da se rešijo turškega jarma. Kar je bilo svobodno Budimpešti, ko se je na nje zidovju blestel turški polmesec s konjskim repom, mami naj ne bo dovoljeno Srbom in Bolgarom, ko je došel njihov dan?!

Ali humanitarno Anglijo, ki izven svoje hiše tako slabo priznava princip narodnosti, vpraševali bodo balkanski Slovani Slovani: A kaj delaš ti v čisto turškem Cipru in Egiptu? Mari ne? Ciper tvori strategične baze na Sredozemskem morju, Egipt radi Sueca! Torej politična potreba ustvarja pravo in to pravo bo Anglija branila z vsako silo. Bolgarski pa naj bi ne bilo dovoljeno, kar jej gre po naravnem pravu, pa še potem, ko to pravo more — braniti!!

Počasi, počasi!! Berolinski dogovor je sledil po rusko-turški vojni, ko so bili balkanski Slovani še sužnji. Danes se trga berolinski dogovor, ko so se balkanski Slovani postavili na svoje noge in to v času, ko je Rusija davno pozabila Krim. A treba vedeti, da je glede Balkana Avstrija danes po sili — krepostneja in gleda nanj drugače, nego je gledala pred 30 leti.

To smo hoteli naglasiti: s proglašenjem nezavisnosti Bolgarske, aneksijo Bosne in Hercegovine in — kakor najvamo niže doli — proglašenjem popolne svobode Črnogore in aneksije Krete Grški — balkanski problem še ni rešen. Danes se je samo popravilo, kar je bilo v berolinskem dogovoru pogojeno, a bližnja bodočnost odloči o tem, česar si pred 30 leti berolinski dogovor ni upal dotakniti. Odprto je namreč vprašanje Sandžaka in Dardanel in vprašanje srbskega Kosova in tretje Bolgarske — Makedonije!

Ujedinjenje Krete z Grško.

V včeršnjem izdanju nismo dospeli, da bi prinesli malo komentarja k vestem, ki smo jih dobili iz Grške. Po Bolgarski in Bosni-Hercegovini je spregovorila tudi Kreta — klasični otok puntov in bojov. Krečani so namreč proglasili zjedinenje z zemljo-materjo — Grško.

Turki so odvzeli Kreto Benetkam leta 1645. Dve stoletji turškega suženjstva je tudi Kreta po turški — propadla. Ali ko je leta 1824 turški narod ustal, da razbije veriga turškega robstva, se je tudi na Kreti našla grška iskra. Turki so jo kravo udušili in je Kreta bila pripojena k Egiptu. Ali tudi kasneje, kadar koli se je narod v Grški loteval orožja, so se tudi Krečani odzivali; tako l. 1866, ko je Kreta malone dobila svobodo, da se ni temu uprla — Anglija! L. 1869 je parizka konferenca pripoznala Kreto Turčiji, toda otok je dobil neke konstitucijske reforme. Grki in Turki so živeli vendar v večnem neprijateljstvu, dokler se ni l. 1897 izkrcal na otok grški polkovnik Vassos, da ga okupira v imenu grškega kralja. Velevali so na to blokiral otok, a 17. aprila 1897 je Turčija Grški napovedala vojno. Dne 18. septembra 1897 je došlo v Carigradu do miru. Kreta je dobila administrativno avtonomijo pod turškim suverenstvom. Velevali so poverile komisariatu na otoku grškemu princu Juriju. Nedavno je princ Jurij odstopil, a sledil mu je grški ministrski predsednik Zaimis. Pred nekoliko tedni so zapustile otok tudi internacionalne žete.

Predvčerajšnjim pa je kretska narodna skupščina (od februarja 1899), ki je z leta 1901 glasovala konstitucijo, proglasila delo krečanskih Grkov in njihovega princa Jurija dovršenim — proglašila je ujedinjenje otoka z deželo materjo.

Ta dogodek je naravna posledica zgodovinskih dogodkov. Očitno je, da se mu Turčija prilagodi z resignacijo.

Važen korak Črnogore.

O 29. čl. dogovora je bilo obsežno govora takoj tedaj, ko je v prejšnjih delegacijah minister Aehrenthal napovedal svoj železniški marš preko Uvca v Sandžak do Soluna. Tedaj je Srbija sprožila vprašanje Jadranske železnice: Srbija-Jadransko morje, a Črnogora je zahtevala, da naj ta železnica teče preko nje tal na Bar. Razumna prigovora tehnične naravi je Srbija dvignila tudi ta prigovor, da je Bar po 29. čl. berolinskega dogovora vezan Avstriji in da nima vseh pogojev samostalnega pristanišča. Knez Nikola je začel pobijati tako tolmačenje, potem je šel v Petrograd, kjer je dobil najboljših obljub. To se vidi po tem, da se je takoj po potovanju v Petrograd, postavil temelj novemu mestu Baru in je bilo njegovo pristanišče proglašeno svobodnim za 30 let.

Š 29. berolinskega dogovora je dal Črnogori samo 70 kilometrov morske obali in to — barako pristanišče. Spič, ki dominira črnogorsko primorje, je dan Avstriji, a zemljišče do reke Bojana z Alcinio in Skadrom Turčiji. Na Bajani more Črnogora svobodno trgovati, ali ne sme postavljati utrd ob od skadarskega jezera do morja. Črnogora ne sme imeti vojnih ladij, niti vojne zaslave, Pomorsko policijo in sanitetno službo ima vršiti Avstrija po vsem črnogorskem primorju. Črnogora se mora sporazumeti z Avstrijo, kjer gradi pota in železnice na novem črnogorskem zemljišču.

Kakor se vidi je imela Črnogora po tem členu berolinskega dogovora popolnoma vezane roke na vsem primorju. Knez je že davno gledal, da jih reši in da ni nastopil ta historični čas na Balkanu, knez bi bil storil svoje na svojo roko, tiho in ne da bi vpraševal za to. Ali, ko so se vsi požurili, izbrisala je tudi Črnogora čl. 29. O tem je črnogorska vlada obvestila vlasti in izgleda, da se je Avstrija prva požurila, da da svoj placet. Roka roko umiva, a Avstrija ima svoj račun, ko se odreka tudi Sandžaka in protektorata nad Barom.

Razpuščenje balkanskih držav.

In da je v Bosni res bilo toliko „velikoserbske propagande“, kolikor so trobile dunajske novine, Bosna bi bila danes istotako mirna, ker so ječe napolnjene s tistimi rodoljubi, ki bi se danes drznili reči: nismo zadovoljni! Jedno je vendar značilno: v Bosni 30 let naročevano in pripravljeno oduševljenje je za današnji dan — zakasnilo, ni ga. Narod v Bosni se udaja svoji usodi in čaka. Ali ta narod bo odselej izjavljal svojo voljo, ko je silovalsi monarh po 30 letih obljubil, da se bo tudi v Bosni spoštovala osebna svoboda, narodna individualnost, svoboda tiska itd. Vederemo.

Srbija je nemirna. Ona je izigrana. Berolinski dogovor se trže samo na njeno škodo. Ali z orožjem — s te strani Drine — Srbija vendar ne bi mogla nič. Njej je naravnejši pot do morja — preko Sandžaka in Črnogore. Ali ta pot ne vodi preko razrušenega cetinskega dvora. Zato se mora Srbija — ponavljamo — pomiriti s Črnogoro. Tasti in zet se morata vendar enkrat sestati in objeti! Kralj Peter in knez Nikola storita v bratski slogi to, česar berolinski dogovor ni hotel storiti.

Bolgarska je še očiščena zastavami. Ali trezora je tudi v veselju. To vedo v Carigradu in zato so protesti brez orožja dovoljni, da rehabilitirajo turški ponos.

Vse razpoloženje na Balkanu more se torej smatrati mrzličavim. Vse živi v nekem napetem pričakovanju. Pričakuje se sankcije Evrope za — trganje berolinskega dogovora. Ali pričakuje se tudi to, kaj misli Rusija glede Dardanel? Kajti kaže, da so tudi v Petrogradu prišli do uverjenja, da treba Dardanele sedaj odpreti za rusko črnomoško floto.

Jeli vse to skupaj začetek likvidacije Turčije, ali začetek konsolidacije mlade Turčije — ne vprašujemo za sedaj. Gotovo je samo to, da se je balkanski problem začel reševati na najpraktičnejši način!

Ali Srbija napove vojno?

Njeg. Veličanstvo cesar Fran Josip je naglasil včeraj v delegacijah zopet, da z odpozivom avstrijskih čet iz Novopazarskega Sandžaka hoče Avstrija dati sveta očitno dokaz, da ne misli na daljše osvajanje balkanskega zemljišča. V Srbiji pa je včeraj odmevala kakor bojna trobenta, zapoved naroda kralju: „Bosna te kliče! Pojdi in osvobodi brate, in dovrši delo, za katerim si že l. 1875 junakoval po bosanskih brdih!“

Jutri se snide srbska skupščina, da spregovori v tem historičnem času. Kaka odločitev utegne pasti, ne prorokujemo ker poznamo impulzivnost srbskega naroda. Srbski narod je v duši že davno pripravljen militarično. Zato pričakujemo vznurjeno napetostjo daljnega razvoja dogodkov v kraljestvu Petra Karagorgjeviča.

Tu naj slede dole brzojavne vesti:

Srbska vojska koraka proti meji?

BELIGRAD 8. Vlada je pozvala pod orožje vojske I. in II. kategorije.

DUNAJ 8. Srbska vojska kaže že koraka proti Drini (mejna reka med Srbijo in Bosno). Podonavska avstrijska flotila je v vojni pripravi.

BELIGRAD 8. Ministerski svet je odločil vzdigniti iz državnih blagajn 5 milijonov frankov za prve potrebe mobilizacije. Belligraji se izjavljajo pripravljenim na velike žrtve. V kraljevi vladi veliko razburjenje. Novine pozivljajo kralja Petra, naj takoj vdari na Bosno, kjer ga čakajo bratje: „Ti vidiš, kaj se godi! Pa dobro! Pojdi v Bosno pomagat našim bratom, tam zvišava še popularnost, tam verujejo v tebe in troja dela! Če ne pobitiš svojim bratom v pomoč, kaj delate tu ti in tvoji?!

Sklenjeno je, da se pod poveljem generala Stefana Stefanovića ustanovijo bande, ki naj provocirajo revolucijo v Bosni. Bandam se pridružijo vsi poznani srbski voditelji akcijskih čet iz Stare Srbije.

„Politika“ pravi, da v par dneh Srbija more mobilizirati 100.000 vojakov. Srbi v Bosni jih bodo pričakovali z veseljem. List pravi: Mi računamo na pomoč 4 milijonov Srbov v kraljevini Oraigori in Bosni.

Vladni organ „Samoprava“ piše zelo vojevito.

Protestna nota srbske vlade.

BELIGRAD 8. Srbska vlada poslala je kabinetom evropskih velevlavstij precej oistro noto, v kateri protestira proti aneksiji Bosne in Hercegovine k Avstriji. Berolinski dogovor se je sestavljal brez sodelovanja Srbije in se je njej usilil. Pravično bi torej bilo, da bi ta dogovor tudi štiti pravice Srbije, kakor jej je do sedaj nalagal v izvrševanje dolžnosti in žrtve. Če se pa zdaj ne more nič spremeniti glede Bosne, Srbija zahteva, da se jej zajamči ekzistenca svobodne države.

Srbi proti Varesaninu.

DUNAJ 8. „Hrvatska korespondenca“ je dobila iz Sarajeva vest, da bo po svoji priliki

general Varesanin imenovan upraviteljem Bosne in Hercegovine. Srbi se upirajo proti temu imenovanju, ker je Varesanin poznan kakor kroatofil.

BELIGRAD 8. Danes predpoludne je velika skupina demonstrantov hotela udrati v poslopje ministerstva za unanje stvari, zabranili so pa to orožniki in gasilci. Pozvan je bil tudi en pešpolk, in še le, ko je prišel polk, so se demonstrantne razšli.

Iz Turčije.

CARIGRAD 8. Turški listi poročajo, da je sindikat trgovcev sklenil brzojaviti v Avstro-Ogrsko, naj naročeno blago ne odpošiljajo.

CARIGRAD 8. — Na podlagi soglasnih znakov se zamore konstatirati, da je masa turškega prebivalstva že davno smatrala Bosno za absolutno izgubljeno in da niso tudi vodilni stanovi in inteligenca več upali na posestvo Bosne.

CARIGRAD 8. Nekoč turških, armenjskih in grških trgovcev je ustanovilo sindikat, da bojotirajo avstrijsko blago. To so priobčili danes turškim listom.

CARIGRAD 8. Ministerski svet, ki so je vršil pod predsedstvom velikega vezirja, je trajal do ene ure zjutraj. Ministerski svet je sestavljal noto v odgovor na noto, ki jo je gleda aneksije Bosne in Hercegovine izročil avstro-ogrski poslanik.

CARIGRAD 8. Manifestacije pred poslaništvom so se v minoli noči nadaljevale.

Turčija pripravlja vojno?

CARIGRAD 8. Danes po noči so odpoštovali posebni vlaki z municijo in vojaštvom proti bolgarski meji. Posebno je poslanih več baterij nedavno kupljenih Kruppovih topov. Poveljniki turških divizij v Makedoniji so dobili povelje, naj ukrenejo vse potrebno, da izvedejo mobilizacijo v 24 urah. Vlada je naložila direkciji orijentalnih železnic, naj drži pripravljenih 300 vagonov za prevažanje čet.

CARIGRAD 8. Armenski komite, ki je nedavno izjavil velikemu vezirju, da je 40.000 Armenov pripravljenih za vojno proti Bolgarski, je ponudil ministerstvu vojne 45 milijonov frankov za vojne potrebitine.

Govor angleškega ministra za vnanje stvari.

LONDON 8. — Sinoči je spregovoril v Woolerju svojim voličem angleški minister za vnanje stvari Edvard Grey. Govoreči o dogodkih na Balkanu je izjavil, da Anglija ne dovoli enostanskega kršenja berolinskega dogovora. Anglija ima veliko simpatijo nasproti novemu režimu v Turčiji in mu je pomagala z vsemi močmi. Bati se je, da bi korak Avstrije in Bolgarske izrazil novih komplikacij. V tem slučaju bo Anglija zahtevala, da se v reviziji berolinskega traktata varujejo interesi Turčije. Minister je izrazil nado, da se mir ne bo kalil.

Otvoritev avstro-ogrskde delegacije.

K žasedanju delegacij dne 8. oktobra in Bosna ter Hercegovina.)

Štiri desetletja ima naša monarhija svoji delegaciji, pa še nikoli se ni pisalo o njih sestanku tako mnogo in še nikdar ni pričakovala evropska javnost prestolnega govora ob taki priliki s podobno pozornostjo, kakor letos.

Kaj se je zgodilo?

Nepričakovani preobrat v Turčiji ni spravljal samo vseh evropskih diplomatov in žurnalistov na noge, ampak je tudi vse orijentalno vprašanje, ki je postalo izza Krimske vojne 1856 leta, evropskega pomena, postavil v popolnoma drugo luč.

Bolnemu možu ob Bosperu, ki so ga vsi smatrali neozdravljivim, ste vzeli dve velevlavsti v Evropi dve lepi in veliki pokrajini, ker sultan sam ni mogel vzdržati v njih notranjega miru. Avstro-Ogrska je dobila 1878 v Berolinnu mandat, da zasede Bosno in Hercegovino; Anglija je zasedla Egipt sama od sebe leta 1882 in je obljubila, po klicati svoje vojske nazaj, kakor hitro „do-

voli to položaj v deželi.“ Obe okupirani deželi ste ostali slej kakor prej pod suverenstvom sultana, le upravo naj vodita tuji državi. Kaj se to pravi, vemo vsi: ne ona ne druga ne misli, da izroči kdaj pridobljeno pokrajino nazaj. (Opozarjamo, da je bil pisan ta članek pred proglašenjem aneksije Ur.)

Londonska liberalna „The Daily News“, nekako glasilo vlade, je pisala že prve dni septembra v izredno dolgem članku, da je postalo z zadnjim preobratom v Turčiji to vprašanje za Anglijo kakor Avstrijo enako aktuelno. Pod naslovom: „Why occupy Egypt?“ piše med drugim: „Avstriji so na ta problem zelo pozorni (quite alive) in ali se, kakor da so vsi prepričani, da se mora sedaj v tem vprašanju nekaj spremeniti. Razširjajo se govornice, da mislijo dovoliti ustavo tudi v pokrajinah, ki so ju zasedli. Druge govornice razširjajo vest, kakor da hoče vlada prej one oblasti, ki so podpisale berolinski mandat, vprašati po dovoljenju, če sme premeniti okupacijo v definitivno in končno aneksijo.“

Tako in podobno so pisali tedaj vsi angleški listi. V hipu pa, ko se je potrjevalo v Avstriji mnenje, da hoče vlada Bosno in Hercegovino res napraviti kakor svoji provinciji in ju definitivno odtrgati od Turčije, je skoro vse angleško časopisje svoje mirno pisanje o naši monarhiji spremenilo skoro preko noči in sedaj napadaio angleško listi Avstro-Ogrsko z vso ljutootjo in upravi tim srdom.

*) Skupne stvari obeh državnih polovic — zunanja politika, vojska in k temu potrebne finance — prihajajo v razpravo in odločitev v delegacijah. Delegaciji obstojita vsaka iz 40 členov poslanske in 20 členov gospodske zbornice, zborni leti ločeni druga od druge. Le če v svojih sklepkih ne soglašata, se shajajo delegacije k skupnemu glasovanju, ki pa se vrši brez vsake debate. Delegaciji se zbiraata vsako leto za nekaj dni, zdaj na Dunaju, zdaj v Budimpešti. Letos zbornjeta v Budimpešti. Pis.

Kaj se je zopet zgodilo?

Ništi angleškega kralja zaradi Turčije, za katere je pridobil na sestanku v Revalu minulo poletje tudi ruskega carja, so s tistim hipom, ko se je odločil sultan za parlament, padli v vodo. Anglija ni kovala tu za osmansko državo nič dobrega. Toda angleški kralj in njegovi politiki so možje, ki jih ne vodi nobeno pravno čustvo, ampak zgolj praktičen prevdarek in lastna korist. Tako nam bo lažje umeti, da so svojo politiko napram Turčiji ravno tako naglo spremenili, kakor se je prelevil sultan iz starokopitnega Sava v modernega Pavla.

Ne prej ne slej ni šlo Angliji za drugo, nego da strde veliki vpliv, ki ga ima Nemčija v Carigradu. Bagdadska železnica, to ogromno nemško podjetje v mali Aziji, ne dela zastoj angleškim politikom tolike skrbi. Prej je hotel priti nemškemu vplivu ob Bosporu do živega s tem, da spravi sultana popolnoma v angleško-rusko odvisnost. Zdaj, ko je turška ustava ta račun prekrizala, je postala Anglija zopet največja prijateljica in zaščitnica sultanove države, da izpodrine s tem svojega nemškega konkurenta.

Tukaj je tudi vzrok najnovejši angleški papirnati gonji proti naši monarhiji, ki jo angleški krogi vedno naše nemške vlade smatrajo kakor privesek Nemčije. Za avstrijsko vlado stoji nemški cesar — tako govorijo in sodi o nas angleška javnost. Temu je naša vlada sama kriva: njena germanizacijska dela tako v Petersburgu kakor Londonu slab vtis. Da je temu res tako, dokazuje dejstvo, da angleški listi ravno zadnje meseca neprestano pišejo, kako krivično postopa naša vlada z nemškimi narodi v Avstriji in Bosni.

Pri tej muziki je za nas važnejši osnovni ton nego pa spremljajoči akordi: kaj bo s tema dvema pokrajinama, za katere smo izmetali toliko denarja kakor človeških žrtv?

O tem vprašanju prihajajo razni glasovi izlasti iz Budimpešte. Dunajska „N. Fr. Presse“ je objavila 11. avgusta brzojav iz Budimpešte, da misli več ogrskih pancev opozoriti skupno vlado v predložitvi delegaciji na to, da s sedanjim vojaškim in absolutističnim režimom v Bosni ni možno več vladati z ozirom na odločni preobrat v Turčiji in da bodo zahtevali zato samoupravo po domačinih. Pred desetimi dnevi pa je že trdil eden madžarskih listov, da je izvedel iz zanesljivega vira, da hoče skupna vlada okupirani deželi popolnoma aneksirati (kar se je ravnokar že zgodilo). Isto je trdila praška „Narodna Politika“ po svojem dunajskem izvetju. Pozornost je povečal še ogrski delegat Bela Barabás, ki je predstavljal podpredsednik sedanjih ogrskih delegacij. Trdil je namreč, da več popolnoma zanesljivo, da izreče vladar v svojem nagovoru na obe delegaciji izredno važno izjavo z ozirom na vso orientalsko vprašanje.

Predstoječa delegacija bo torej, kakor je slepiti iz vsega, res jako znamenita. Naši delegaciji ste sicer navajeni, da se govori v njih vedno tudi o Bosni in Hercegovini. Ko je promagala Rusija Turčijo ob novem letu 1878, je zahteval tedanji avstrijski minister za unanije stvari Andrassy od delegacij 60 milijonov goldinarjev vsled kritičnega položaja na Balkanu. V resnici je bil pa že več let prej trdga namena, da vzame Turčiji obe severni pokrajini, kar je nekoč po dovršeni okupaciji tudi prostodušno priznal! Kasneje so bile delegacije tisti kraj, kjer so avstrijski slovanski poslanci — imenujemo naj samo den Biankinija — morali napadati skupno vlado zaradi njenega vojaškega režima v Bosni in Hercegovini.

Ali vsi čutimo in slutimo, da pade to pot v delegacijah beseda, ki ne bo naletela na toliko glubih ušes, kakor so jih našli slovanski protesti zaradi bosansko-hercegovskega režima.

(Tu izpuščamo pasažo — ki so jo pretekli dogodki, ker izraža mnenja, da sedaj še ne pride do aneksije. Op. ured.)

Skupni finančni minister je napovedal že pred nekaj tedni nekako avtonomijo občin; za prihodnje leto je napovedal, da jenja državni robot, ki je silil prebivalstvo, da opravlja cestna dela; da se morejo kmetje popolnoma odkupiti od veleposestev, je izjavil, da hoče ustanoviti vlado veliko banko; nadalje je odgovoril na memorandum, ki mu ga je predložila narodna arbaka stranka, da ni daleč čas, ko dobi Bosna in Hercegovina svoj deželni zbor.

Nam se zdi, da je zdaj pač zadnja ura, da neha vlada s svojim germanizatornim in absolutističnim vladanjem, kajti nezadovoljnost med Bošnjaki in Hercegovci raste dne do dne. Vsi ti procesi, v katerih je vlada razne rovarje že obsodila ali jih še le namerava, niso nič drugega, nego posledica vladinega izživljanja. Vsak lok naposled počne, če se ga preneza.

Facit je torej ta: vlada res namerava važne preembe v okupiranih pokrajinah. Gotovo pa je dvoje: da je reforma v Bosni pred duri in da Bosna Turčija ne dobi nazaj, vžle vsemu suverenstvu. Ko je dne 2. septembra deputacija srbske cerkvene in šolske Sarajevu posetila državnega finančnega ministra, je za odgovor tako: „Bosno

smo si priborili z orožjem v roki in jo bomo še treba, tudi tako branili.“

V tem leži tudi opomin in odgovor na upah radikalno-srbske agitacije, ki dela na združenje s Srbijo, in na islamske agitacije, ki dela na zopetno združenje s sultanom.

X X X.

Otvoritevna seja.

BUDIMPEŠTA 8. Danes so se ostale tu delegacije. Delegatje avstrijskega državnega zbora so imeli danes predpoludne svojo otvoritveno sejo. Delegatje so došli malone polnoštevilno. Na ministerski klopi so se nahajali skupni ministri in ministerski predstavniki baron Beck, Minister za unanije stvari baron Aehrenthal je 9. uri 20 m. otvoril sejo in naprosil delegata barona Schwega, naj kakor starostni predstavniki prevzame predsedstvo ter je pozval delegata, naj se konstituirajo. Delegat bar. Schwegel je pozdravil delegatje v prisrčnih besedah in je proglasil delegacijsko zasedanje otvorjenim. Naprosil je delegata grofa Abensperg-Franca in dra Korosca, naj prevzameta nalogo zapisničarjev. Na to so prešli k volitvi predsednika in je bil z vsimi oddanimi 52 glasovi izvoljen vitez dr. Medejski.

Vitez Madejski je prevzel predsedništvo zahvalil se na izvolitvi ter zagotovil, da bo nepristranski vršil svojo nalogo in varval svobodo govora. Govornik je nadaljeval: Mi pričakujemo predloge in izjave visoke vlade med drugimi tudi o tistih vprašanjih, ki so izšla iz inicijative zadnjih delegacij. Ta vprašanja bodo tvorila podlago našim razpravam. Ne čutim se poklicanega, da bi prehitel sklepe visoke delegacije, vendar smem pod vtisom preklamacije, izdane od Njegovega Velikanstva cesarja in kralja na prebivalstvo Bosne in Hercegovine, dati izraza čustvom patrijotičnega zadovoljenja, da sta ti deželi stalno priključeni k monarhiji in da je bilo s tem v narodnopravnem pregledu ustvarjeno jasno pravno razmerje omenjenih dežel. K temu pridodajam najiskrenejšo željo, da bi zdrav razvoj od Njegovega Velikanstva tema deželama obljubljeni ustave zagotovil istima srečno bodočnost, ter da bi bil v blagor monarhije.

Govornik je zaključil s trikratnim navdušeno vsprejetim živio-klicem na cesarja. Potem se je vršila volitev podpredsednika in je bil izvoljen dr. Fuchs, ki se je zahvalil na izvolitvi. Potem so bili izvoljeni zapisničarji, reditelji in verifikatorji, s čimer je bilo konstituiranje delegacije dovršeno.

Po preditjanju došlih spisov je predložil minister za unanije stvari baron Aehrenthal predloge skupne vlade. Del. Baernreither je predlagal izvolitev nujnim potom: odseka 21 členov za kredit ministerstva unanijih stvari in okupiranih dežel, finančnega odseka 18 členov, vojnega odseka so bili takoj izvoljeni. Vlado predloge so bile odkazane dotičnim odsekom. Dan in ura prihodnje seje naznana s pismenim potom.

Ekspozé ministra zunanjih stvari barona Aehrenthala.

BUDIMPEŠTA 8. Odsek za unanije stvari avstrijske delegacije se je sestel ob 4 in pol uri popoldne. Minister za unanije stvari baron Aehrenthal je podal svoj ekspozé.

Novi položaj v Turčiji.

Minister je v začetku omenil gibanje v Turčiji nastalo minulo poletje glede uvedbe ustave, vsled česar so se začelo zaključila tudi reformna stremjenja v turškem cesarstvu.

V tem oziru se je kmalo zamoglo konstatirati popolno soglasje vseh velesil v dvojni smeri: 1. da se imajo začasno ustaviti vsi nadaljni reformni predlogi; 2. da se ima v oblied bodočemu razvoju stvari v Turčiji počakati. Kar se tiče reforme se je zamoglo reči, da je nastopil odmor. Opazovati treba kako se splošno obnese zopetno uvedbo ustave in kako bo uplival na posebne razmere treh vilajetov. Doslej smo smatrali za umestno, da pošljemo naše reformne častnike na dopust ter smo naglašali okolnosti o tem obvestili Turčijo, da se je izdalo to odredbo izključno z namenom, ki nas je v obče nagnil da smo se nasproti novim razmeram simpatično vedli. To naše vedenje se temelji na gotovi nadi, da nova era Turčije pomladi in okrepi to državo. Avstro-Ogrska kakor obmeina in vsled tega v svojih interesih najbolj prizadeta država želi to odkritosrčno iz egoističnih vzrokov. Turčija z boljo upravo in stalnejimi razmerami, kakor je to bila še nedavno, bi bila za nas ugodnejši sosed, nego Turčija od včeraj, kjer bi državljanska vojna prisilila vevlasti na posredovanje. Dosedanji tek prevrata opravičuje do dobrega presojanja.

Sporazum z drugimi velesilami.

Vodilni elementi nove politične ere dokazujejo priznanja vredno treznost in previdnost. To bo pomlajeni državi temveč koristilo, ker je tudi nova Turčija napotena na blagohotnost in prijateljsko podporo velesil. Tako podpora dobi od nav tem gotoveje, ako se bo nam nasproti vedla prijateljsko ter upoštevala naše opravilne interese. Mi nismo sporazumni le z našimi zaveznikoma, Nemčijo in Italijo, marveč tudi z drugimi državami, v prvih vrstah z Rusijo, s katero smo od leta 1897 stali v neprestani tesni stiki glede balkanskih stvari in stojimo tudi danes.

Nove železniške zveze.

Poleglo se je razburjenje, ki je nastalo v ruskem javnem mnenju vsled spojenja naših železnic s turškimi.

Po zmoti je bila tam razširjena vera, — in to vero so nebili oni, katerim je skupno postopanje Avstro-Ogrske trn v oko — da se mi potezamo za prometno-politični in splošni gospodarski monopol v zapadni polovici balkanskega poluotoka in da hočemo to zadevno doseči od sultana garancij. Tega še sanjali nismo. V resnici smo mi nablizji sosedje teh dežel; mi zavzemamo tam samo ob sebi nam pristojno mesto. Hoteti omejiti naravno konkurenco z monopolom, to je kratkovidna politika.

Mi smo torej izjavili, da simpatično pozdravljamo novo železniško progo v onemu okraju, ker pomenja ista napredek v pomirjenju in konsolidiranju te važne pokrajine turške države. Mi menimo, da je spojenje novih železnic s programi sosednih dežel stvar, ki se tiče izključno Turčije in sveda njenih sosedov. Trasiranje sandžatske železnice je dovršeno in treba je še samo še pregledati, da bo možno določiti finansiranje. Mi računamo na prijaznost tudi novega režima v Carigradu glede te železniške zgradbe in smo prepričani, da zamore izvedba iste, ki je enakomerno v interesu Avstro-Ogrske in Turčije, biti le vprašanje časa. Na ensko prijazen odgovor računamo tudi s Črnogoro glede dogradnje splošne črte po črnogorskem Primorju v smeri proti Turčiji.

Mandat Avstro-Ogrske v Bosni in Hercegovini.

Berolinska pogodba je monarhiji nasproti Turčiji priznala dva specialna interesa, pravzaprav specialna položaja: Mandat uprave na nedoločeni rok Bosne in Hercegovine in pravico, imeti posadke v sandžaku Novi Bazar, izvrševati gotove upravne pravice ter posedovati v onem ozemlju vojaške in trgovske ceste. V 30-letnem neumornem delovanju je naša uprava rešila svojo nalogo, je v tem nevarnem ozemlju vzdrževala mir in red, dvignila kulturni in gospodarski nivo prebivalstva ter odgojila moderno mislečo generacijo. Sedaj je prišel trenotek da iz teh uspehov našega upravnega delovanja izvajamo posledice: da dopustimo prebivalstvu da se udeležuje uprave in da podelimo obema pokrajinama primerne ustavne naprave. To bi bil za Bosno in Hercegovino deželni zbor, ki bi določal deželni proračun in bi kontroliral upravo dežele. Z ozirom na zmešnjavo, ki vlada v obeh pokrajinah glede državno-upravnega razmerja, zmešnjavo, ki se jo neti v glavah tudi od zunaj, bi bilo pa zelo koščljivo uvesti tako novotarijo, preden ne odstranimo vsaki dvom o popolni suverenosti nad zasedenimi pokrajinami. Zato smo sklenili, da to čim prej odstranimo. Ker ne veljajo pogoji konvencije iz leta 1879 glede sandžaka Novi Bazar v vseh točkah, bomo morali konvencijo odpovedati. V tej odpovedi smo izjavili, da mišljimo v oblied novim razmeram v Turčiji, opustiti naše posadke in druge pravice v sandžaku, ker smo prepričani, da zamore pomlajeno turško cesarstvo iz lastne moči jamčiti za mir in red v sandžaku.

Berolinska pogodba ni kršena!

Ob enem nas je uže nujna potreba po uvedbeni ustavnih uredb v Bosni prisilila k temu, da se lotimo definitivnega razjasnjenja pripadnosti Bosne in Hercegovine in kompenziramo končno opustitev naših pravic v Sandžaku, izvršajočih iz člena 25 berolinske pogodbe s formalno aneksijo obeh provincij. Ubogajoč diktat kategoričnega imperativa, iz zvanega po dogodkih zadnjih mesecih, ne zapuščamo pri tem nikakor tal berolinske pogodbe. Bivstveni cilj člena 25 istega je kratkoročno ta, da se ustvari stabilne razmere v Bosni in Hercegovini, in sicer s pomočjo vlasti, ki je zadostno močna, da zatre v kali vsaki upor. To so bili razlogi, ki so vodili angleška državnik Beaconsfielda in Salisburyja, ko sta v Berlinu predlagala okupacijski mandat za Avstro-Ogrsko. S tem mandatom ni bil ne direktno ne indirektno naznačen kak končni cilj avstro-ogrskemu upravnemu pravu in ne bo logičnim potom tudi ne naznačen, ker se je hotelo z mandatom ravno ustvariti nekaj trajnega. Okupacija je bila le sredstvo. Na upravo se strani okupirajoče vlasti se je pokazalo glavno težo. Gotovo je tičala modra zmernost v tem, da smo se lotili naravne spornosti tega razmerja, ustvarjenega po berolinski pogodbi, še le sedaj 30 let po sklenitvi istega in zlasti pod pritiskom neodvratnih okoliščin. Sedaj pa je ravno postalo neobhodno, da končno ustvarimo jasnost in plodonosno nadaljujemo to pozivno in kulturno in gospodarsko delo od sodelovanju prebivalstva. Postalo pa je tudi nujno potrebno, da ustvarimo jasnost v našem razmerju do Turčije toliko kar se tiče okupacijskih dežel, kolikor Sandžaka. Clara pacta boni amici.

Umaknenje čet iz Sandžaka.

Skupne garnizije v Sandžaku so izpolnile svojo nalogo in mi smo Turčiji skozi 30 let pomagali vzdrževati teritorialno integriteto v onih pokrajinah. Ker pa smo sedaj, kakor rečeno, prepričani, da je Turčija v stanu skrbeti sama za to, moralo se je vsiliti vprašanje, kak končni cilj bi moge drugače imeti naše garnizije ob Limu; k večjemu ta, da jati legendam o našem prodiranju k egejskemu morju potuho. Če pa sedaj avstro-ogrsko čete definitivno Sandžak zapuste, je to dejstvo, ki tudi to razjasnjuje, kako malosebni so

cilji naše orientalske politike. Predočujejo na novo balkansko državo, da avstro-ogrsko monarhijo razven tega, kar že ima v posesti, ne stremi po nikaki teritorialni pridobitvi. Umaknenje naših čet iz Sandžaka razjasni na zaželeni način razmere Avstro-Ogrske proti drugim vlastem. Monarhiji naložena specialna misija, na straži stati v pokrajinah, kjer ustvarjajo narodnostna in verska naprotja viharo atmosfero, ni bila niti lahka niti prijetna.

Novo stališče nasproti Balkanu.

Vendar smo je pravično izpeljali, ker smo se je z največjo natančnostjo poprijeli in jo vršili. Vžle temu je monarhiji pripušena posebna situacija nam prinesla mnog zavisti in nezaupnosti, kateri se v bodoče nečemo več izpostavljeni. Vlačili smo s seboj to nejasno državno-pravno razmerje obeh provincij proti Turčiji in naše izjemno stališče v Sandžaku skozi 30 let kot dve uteži na naši orientalski politiki. S-daj hočemo po odstranitvi istih nasproti osmanski državi vstopiti v isto vrsto z drugimi vlastmi, in v jedinstvu s istimi opazovati razvoj Turčije dobrohotno in prijateljski in se veseliti postopnega ojačanja novega režima. Mi bomo z jedno besedo v naši orientalski politiki od sedaj za naprej zavzemali evropsko stališče in skušali k vzdrževanju sporazumljenja med vlastmi s vsimi močmi prispevati.

V slučaju pa, da se tega proti pričakovanju trajno ne bi moglo doseči, bi nam ne bilo več mogoče, če tudi prisiljeni, umakniti se na naše specifično avstro-ogrsko stališče.

Upanje, da se korak A-O. ne razlaga krivo.

Upamo, da se bode našemu sklepu v Turčiji pripisal od nas namenjeni smisel, vzroke morebitnih homatij pravočasno odstraniti, in da bodo kabineti nujne okoliščine, ki so naš korak odločili, prav tako malo prezirali, kot modro zmerjenost, ki je vodila našega vladarja, ko je odpoklical svoje hlabre čete s pokrajin, v katerih so na podlagi prava za obranitev miru igrali Orientu tako važno in uspešno ulogo.

Monarhija, ki kot priznano vedno velja za jeden izmed temeljnih stebrov evropske politike, ima pravoico do tega, da se inicijativno, koje se je ona lotila, ne razlaga krivo. Z aneksijo in z umaknenjem s Sandžaka zasledujemo samo dva zelo bližnja cilja: varstvo naših interesov in odvrtitev nevarnosti, da se nas zavleče v turške zadeve in odrine od naše politike prijazne dobrohotnosti in opazovanja striktno neintervencije.

Sporazum z Nemčijo in Italijo.

Konstatiral sem s zadovoljstvom, da so naši odnošaji napram drugim vlastim najboljši. S tem, da zvesto stojimo na strani naših zaveznikov, Nemčije in Italije, prispevamo odločne k vzdrževanju potrebnega miru in ravnotežja v Evropi. Kar se posebno naših odnošajev proti Italiji tiče, nadaljujem, hvalevredno od svojega italijanskega kolega podpiram, z vapehom prizadevanja negovati intimeteto naših odnošajev, ki postajajo na razveseljiv način vedno bolj prijateljski. Imel sem tudi letos priliko, se s Tittonijem prijateljsko razgovarjati in sva bila v stanju dognati, da se zamoreva zadovoljstvom na že dosego ozirom in s tega crpati pogum pri naši metodi zaupnega skupnega postopanja vstrajati. Že obstoječe sporazumljenje z Italijo glede na Balkan se je spopolnilo na polnoben način, kot sporazumljenje z Rusijo, tako da se opravičeno govori o enakem nazoru vseh treh vlasti o tamošnjem položaju. Prijateljske razmere do drugih držav.

Istočasno smo v prijateljskih zvezah z vsemi državami. Povdarjal sem že, da sporazumno z Rusijo nadaljujemo že pred več leti srečno zapričeto politiko in z ozirom na vprašanja bližnjega orienta postopamo složno. Mi smo z Rusijo složni izlasti tudi v tem, da hočemo evropski koncert obraniti in otrditi. Tudi z Anglijo in Francijo smo v vrlo prijateljskih odnošajih in si odkritosrčno prizadevamo, da splošno postopamo z obema tema državama.

Maroko.

Postopanje v maroških stvareh se more smatrati kakor preizkusni kamen za mirovne namene kabineta. Vlasti utegnjejo v kratkem priti do popolnega sporazuma glede priznanja novega sultana, ter potem stalno urediti razmere v Maroku.

Bolgarija.

Pred kratkimi dnevi izvršeno proglašenje neodvisnosti Bolgarske je bilo neposredno povzročeno po diplomatskem incidentu v Carigradu, o katerem se je mnogo govorilo. Ne more se reči drugo, kakor da odgovarja ta sprememba dejanskega položaja, ki si ga je Bolgarija z dobrohotno podporo vseh vevlasti znala že davno pridobiti. Monarhija je ta rastoči razvoj Bolgarije vedno zasledovala s simpatičnim interesom ter jej dala številne dokaze blagohotnosti. Stopil sem že v stiko z nekaterimi kabineti glede pripoznanja novega stanja in vzpostavljenja normalnih prijateljskih odnošajev med Bolgarijo in Turčijo, ker se mi zdi potreba, da se na Balkanu vzdrži mir.

Izjava delegata Biankinija.

BUDIMPEŠTA 8. — Hrvatski delegat Biankini je izjavil, da se Hrvatje radujejo na aneksiji Bosne in Hercegovine. Velika želja vseh Hrvatov je, da bi se vse hrvatske dežele zjediniše v eno skupino. Obžalujejo, da

se ni to že sedaj dogodilo, ali aneksija je že korak k temu cilju.

Interpelacija del. Biankinija in tovarišev glede Bosne in Hercegovine.

BUDIMPEŠTA 8. Med drugimi ulogami se nahaja tudi interpelacija del. Biankinija in tovar. na ministra za unanije stvari in na skupnega finančnega ministra, v kateri interpellantje odločno protestirajo proti temu, da se je aneksija Bosne in Hercegovine izvršila, ne da bi se bilo istovrstno na podlagi pravičnosti rešilo pereče hrvatsko vprašanje in utelešilo Dalmacijo hrvatskemu kraljestvu. Mesto da bi se Bosno in Hercegovino z istovrstno temeljito rešitvijo hrvatskega vprašanja razlojilo in etnografsko utelešilo hrvatskemu kraljestvu, se je ustvarilo državno-pravno neustrešno, ki se ne more dolgo obraniti, ki krši pravice hrvatskega naroda, ovira še bolj kulturni, politični in gospodarski razvoj ter utegne biti vzrokom novega velikega nezadovoljstva in zapletajev. Interpellantje vprašajo, kako zamorejo ministri tako postopanje opravičiti in so li pripravljeni, v interesu Bosne in Hercegovine ter monarhije same nastančeno proučevati bosansko vprašanje ter je spraviti v soglasje z nujno potrebno kreditirajo hrvatskih razmer.

Nadalje se nahaja med došlimi ulogami interpelacija del. Stanicka in tovar. na državnega vojnega ministra glede predloga novega vojaškega kazenskega reda. Interpellantje vprašajo, kdaj predloži minister zakonske načrte parlamenta in ne bi li bilo možno, da se načrte izdela še to leto, da se vsaj takoj uvede javno postopanje.

Nadalje se nahaja med ulogami rubeča knjiga o drugi haški konferenci iz l. 1907, nadalje letno poročilo o delovanju vojne mornarice v letu 1907 in povabilo na odkritje spomenika cesarjeviču Radofu, ki se bo vršilo dne 12. t. m. ob 1. uri popoldne.

Prestolni govor.

Ob 1. uri popoldne je vsprejel delegacije cesar, ki je na nagovor predsednikov delegacij odgovoril sledeče:

Zagotovila udanosti do moje osebe, ki ste jej ravnokar dali izraza, navdajajo me živahnim zadovoljenjem in toplo hvaležnostjo.

Delegaciji se to pot sestajata istovrstno s dogodkom ki pomenja zagotovilo sedanjega posestnega stanja monarhije, ker je zveza, ki apaja z isto Bosno in Hercegovino trideset let sem, postala nerazdružljiva.

Neumorno in vpešno prizadevanje Moje vlade je v teh deželah dozorilo tako razveljavljajo kulturni napredek, da se more prebivalstvo sedaj pritegniti s koristjo k sodelovanju na deželnih stvareh in da se more približati z ustvarjanjem utvrdjenih uredb, odgovarjajočih njegovim potrebam.

Ta je možno le tedaj, ako se za obe deželi ustvari jasno in neovorno pravno razmerje primerno faktičnemu stanju. Le tako je možno tam ob sedanjih razmerah zagotoviti svojo stabilnost, ki je pripoznana kakor evropski interes. Z umakomjem Mojih čet iz evropskega sandtaka je obenem podan nepopiten dokaz, da naša politika ne stremi po teritorialnih pridobitvah preko sedanje povelsti. Upati je, da se bo ta odpoved Turčiji v prilogi uračevala v Carigradu na priateljski način in da bo koristila našim priateljskim odnošajem.

Nadaljni razvoj v osmanski državi po temeljitim, tankaj izvrševim se preobratu, nasledujemo z najboljšimi željami za konsolidacijo in ojačanje te države kakor tudi za trajno pacifikacijo onih pokrajin, ki so jih v zadnjih letih potresali nemiri.

Vlasti, prek in prek navdahnene miroljubnimi nameni, si prizadevajo, da v vzajemnem sporazumevanju ublažijo in odpravijo težkoče, od katerih splošna evropska situacija še ni rešena.

Po zaslugi naše zveze z Nemčijo in Italijo in naših prijateljskih odnošajev z drugimi vlastmi zamore Avstro Ogrska odlično sodelovati na udrževanje miru. To nalogo, ki odgovarja legi monarhije v Evropi in njenim tradicijam, zamore ista izdatno izvrševati le tedaj, ako je možna in oborožena. V zaprtanju, da boste zahtere mojih vlad, izlasti glede izpolnjenja Moje vojne sile na kopnem in na morju, pretresovali v tem dubu in da Vas bosta vodila patriotska prevdarnost in poštvalnost ključem Vam prisrčno dobrodoščilo.

Skupni proračun.

BUDIMPEŠTA 8. Proračun o skupnih izdatkih in dohodkih za leto 1909, ki je bil danes predložen delegacijam, izkazuje skupno potrebnost 406,840,098 K. Od te svote spada na ministrstvo za unanije stvari 18,666,534 K (več 400,037 K nasproti prejšnjem letu); za vojsko in sicer: redna potrebnost 312,478,415 K (več 14,046,762 K), izredna potrebnost 12,866,730 K (manjše 1,011,999 K); skupna potrebnost vojske iznaša torej 324,845,145 K (več 13,034,765 K nego v prejšnjem letu). Za vojno mornarico redna potrebnost 58,987,310 K (več 5,464,200 K); izredna potrebnost 4,450,550 K (več 973,660 K). Skupna potrebnost vojne mornarice iznaša torej 63,437,860 K (več 6,437,860 K nego v prejšnjem letu).

Na skupno finančno ministrstvo odpade: 4,554,918 K (več 36,551 K); izredna vojna potrebnost za poveljništva in

čete v Bosni in Hercegovini (okupacijski kredit) iznaša 8,047,000 (več 259,000 K).

Dohodki od carin so proračunjeni s K 159,938,100. Po odbitku pavšala režijskih stroškov v znesku 7,171,000 K in carinskega pavšala, kaj ga je po zakonu oddati deželni upravi Bosne in Hercegovine, v znesku K 1,428,571, preostaje prebitek od carin v znesku 151,338,529 K. Po odbitku tega carinskega prebitka ostaja napokrita skučna potrebnost v znesku 255,501,560 K, od katerih odpada na kraljevstvo in dežela, zastopane v državnem zboru K 162,498,998 in na dežele ogrske krone K 93,200,571.

Ogrska

Fiasko madjarske koalicijske politike.

Posl. Ladišlav Ratkay je hotel teh dni pred svojimi veliči v Ozori govoriti v političnem položaju. Prebivalstvo, ki je hotelo glasno izraziti svojo grajo nad politiko madjarske koalicijske, ni pustilo govorniku do besede, tako, da je moral Ratkay oditi.

Predsankcija Andrassyjeve volilne reforme.

Iz Budimpešte javljajo: V krogih madjarske koalicijske so govori, da je cesar sankcioniral volilno predlogo grofa Julija Andrassyja. Volilna reforma se predloži državnemu zboru še tekom tega meseca. Socijalni demokrati pripravljajo protestne shode in demonstracije.

Drobne politične vesti.

Roosevelt obtožen. Iz New-Jorka javljajo: Sodnik Parker je obtožil predsednika Roosevelta, da je pred 4 leti prejel od petrolejskega trusta 100,000 dolarjev v volilne svrhe. Napeta se pričakuje Rooseveltov odgovor.

Dunajski nuncij odstopi. Iz Rima javljajo, da je prišel tjakaj dunajski nuncij Granito di Belmonte in da je bil takoj vsprejet od papeža v ardienci. Nuncij se poda na dopust v Napolj ter se potem vrne na Dunaj, da izroči svoje odpoklicno pismo. Muraj je baje določil za nadškofa v Reggio di Calabria, a kardinalskega kloubka ne dobi sedaj.

Tržaška mala kronika.

Pretep v Lloydovem parniku na visokem morju. Dne 2. t. m. je na visokem morju na Lloydovem parniku „Baron Kali“ talske lince nastal pretep med strojarskim vajencem Markom Križanac, starim 16 let iz Rovinja, in krovnim vajencem Paulom Maluša, starim 17 let. Rabuka je nastala radi malenkostnega prepira pri igri, a postala je malone dramatična kajti Križanac je nasenkrat besen ko zver, skočil v kuhinjo, se oborožil z dolgim nožem, planil na svojega nasprotnika in ga nevarno ranil v pljuča. Ob prihodu parnika v Trst, je bil Križanac aretiran.

Poskušaj samomor. Včeraj zjutraj ob 9 in pol je bila zdravniška postaja obreščena da je bilo v ulici Canova št. 9 treba zdravniške pomoči za nekega mladeniča. ki se je zabodel z bodalom v srčno stran. Prišel je na lice mesta dr. Wula. Rana je bila globoka čez 10 cm in ranjena so bila pluća. Po prejem lečenju so ranjence prepelitali v bolnišnico. Istemu je ime: Rudolf Baschel, star 24 let, rojen v Ljubljani in pristojen v Maribor. Bil je do pred mesecem uslužben pri tvrdki Weiss na korzu.

Koledar in vreme: — Danes: Dionizij muč. — Jutri: František Borgija sp. — Temperatura včeraj ob 2. uri popoldne + 21° Cels. — Vreme včeraj: lepo.

Vremenska napoved za Primorsko: — Večinoma jasno, smenterja megleno. — Zmerni vetrovi. Temperatura mila. V začetku lepo, potem vetrovno.

Kupim vsako množino .:

belih suhih gob

TANKO REZANIH

Poslati je vzorce s cenami na naslov

Luigi Alberti, Trst

ulica S. Spiridione št. 12.

Zdravnik in ranocelnik

Dr. Dinko Tecilazić

specijalist

ZA OTROŠKE BOLEZNI

v ulici Stadion 6. l. n. Telefon 18, IV

(gledal. Fenice)

ter ordinira od 2 do 3. ure popoldne.

Aurelio Herbig

Civilni geometer. — Avtorizovani

zapriseženec

Trst, Corso št. 30

sprejme merjenja, obkroževanja, instalacije itd. splošno vsa geometrična dela.

Velika zaloga vsakovrstnega pohištva

- navadne do najfineje vrste po najnižjih cenah. -

Peter Jeraj

RST, ulica Vincenzo Bellini št. 13

ter vogal ulice sv. Katarina.

Prilika!

V prodajalnici izgotovljenih oblek in krojačinci

M. FARCHI, Trst

ul. Giacinto Gallina št. 8 (Prej v ul. delle Legna)

prodaja oblek, površnikov, paleto in blac

Najfineje blago.

Cene čudovito nizke!

Pozor na
:: naslov

VELIKA ZALOGA

furlanskih jajc

vedno svežih

Najfineje alpsko čajno maslo, znamka 2 zvezdi. — Dnevni dohod. — Sir in slanina. — Specijaliteti „LIPTAUER“. Postrežba na dom. Cene zmerno. — Prodaja na drobno in debelo.

Rodolfo Contro, ulica delle Acque 5.

Direktni dovoz stajerskih kokoši iz
jajc. Specijaliteti: **Graške Poulards.**
Cene dogovorne. — Postrežba na dom
Ulica Campanile št. 15.

Dr. Fran Korsano

specijalist za sifilitične in kožne

bolezni

ima svoj ambulatorij

v Trstu, v ulici San Nicolò št. 9

(nad Jadransko Banko)

Sprejema od 12. do 1. in od 5. in pol do 6. in pol pop

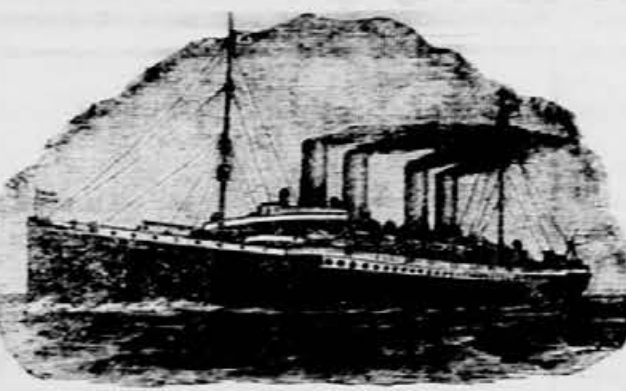
Pohištvo

solidno in elegantno

po zmernih cenah

Rafaele Italia

TRST — Via Maionton 7

Kdor hoče potovati hitro in lepo
v AMERIKO, naj se vozi s parniki
največje svetovne družbe

Severno-nemški ::::

Lloyd v Bremenu.

Informacije glede cen, črt itd. itd.
se dobivajo vedno brezplačno.

Potovanje iz Trsta skozi Bremen v New-York

traja samo 7 dni.

Odhodi v Severno Ameriko iz Trsta skozi Bremen trikrat v tednu. Potniki, ki potujejo na parnikih Severno-nemškega Lloyda so sprejeti povsodi od društvenih uradnikov. — Kdor hoče oditi v Ameriko, naj piše takoj, da se okoristi prilike potovati ceno in lepo. CENE ZMERNE.

Na ladiji dobra poskrba.

Potne listke se zamore dobiti v Trstu pri

F. Stumpe, Piazza Giuseppina 1

Novo pogrebno podjetje

Pisarna in prodajalna **Via Vincenzo Bellini št. 13.**

Telefon št. 1402 (poleg cerkve sv. Antona Novega) Telefon št. 1402

Zaloga oprave ulica Massimo D'Azeglio št. 18

Prireja pogrebe od najprostejše do najelegantnejše vrste v odprtih, kakor tudi v s kristalom zaprtih vozovih.

Ima bogato zalogo vseh potrebščin za mrljice, kakor: kovinaste in lepo okrašene lesene rakve; čevlje, vence iz umetnih cvetic, kovine, porcelana in perl.

Bogata zaloga: VOŠČENE SVEČE. Cene nizke, da se ni bati konkurence.

Za slučaj potrebe se ujudno priporočajo **HENRIK STIBELJ in drugi.**

Tržaška gledališča:

FENICE: Sinočnja premijera Verdijeve „Morske usode“ (La forza del destino) je krasno uspela. LAVOR tega večera je zopet odnesla ga Micucci A. (Leonova). Ostali solisti so bili popolnoma na svojem mestu, posebno pohvalno pa moramo omeniti Segura (don Carlo) in Fra Melitona. Danes odmor. V soboto repriza iste opere.

POLITEAMA ROSSETTI: Danes odmor. Jutri premijera Catalanijeve opere „Wally“.

Nashe gledališče.

Za nedeljsko predstavo Ohornove igre „Bratje Sv. Bernarda“ vlada vsestransko zanimanje.

Vprizoritev te igre bode senzacija za naš oder in igra se bo gotovo večkrat ponavljala. Senzacija obstaja ravno v nenavadnem miljeju: cistercijanski samostan pri sv. Bernardu! Menihi v belih haljah in črnih škapularijih stopajo čez oder: prvo dejanje se vrši v refektoriju po skupnem obedu, tretje v kapiteljski dvorani pri skupnem posvetovanju, četrto na samostanskem vrtu in peto v celici patra Fridolina, iz katere se nudi pogled v samostansko cerkev. Le drugo dejanje se vrši v melomeščanski hiši.

Scenarija bo seveda tudi odgovarjala miljenju in se te dni pridno delo za dogotovljenje primernih in dostojnih kulis.

Nar. delav. organizacija.

Tovariši mladeniči, člani N. D. O. so tem potom naprošeni, da se vdeležijo sestanka, ki se bo vršil v soboto večer ob 8. uri v društvenih prostorih v svrhu ustanovitve veseličnega odseka. Ker se bodo na tem sestanku predlagale različne zabave, ki se bodo vršile v tekoči in v zimski sezoni, prosimo se vse tovariše, da se mnogoštevilno udeležijo sestanka.

Vesti iz Goriške.

Iz Sezana. Med nezavedne kraške vasi se lahko šteje tudi Sezano. Mesto da bi bila — kakor metropola kraška — v izgled vsem drugim kraškim vsem glede narodne zavednosti, pa je ravno nasprotno: daja pogum našim narodnim nasprotnikom, da širijo tukaj svojo posest in se šopirijo na slovenskih tleh.

Mi spimo spanje narodne nezavednosti, bomo pa, kadar je treba napraviti kako uslugo našim nasprotnikom.

Kaj je nam namreč treba v Sezani dvojezičnih napisov na javnih uradnih in lokalnih. Med drugimi napisi posebno vsacega zavednega Slovence v oči bodejo kakor „k. k. Bezirksrat“, „Studio notarile“, „Restauranti“, „Restaurations“, „Caffé“, „Friseur-ji“ itd. — Izmed teh napisov je tudi nekaj takih, ki so na prvem mestu v italijanskem ali nemškem jeziku in šele na drugo mesto prihaja napis v tem ubogem in povsodi zapostavljenem slovenskem jeziku. — Iz napisov na tukajšnjem kolodvoru bi pa kak tujec posnel, da se gotovo nahaja na kaki nemško-italijanski meji. Italijanski ali sploh vsak drugi narod ne bi nikdar na svojem ozemlju kaj takega trpel. V zadnjem času se je sicer tudi med nami pričela vzbujati narodna zavednost, a to le med nekaterimi. Takozvana sežanska inteligenca in ljudje od „kšetta“ so še vedno neobčutljivi. Znanemu hotelirju Wichich-u izginila je neko noč z njegovega hotelskega poslopja tabla s ponosno bleščočim se samolaskim napisom „Hotel alle tre Corone“. — Tablo so dobili drugi dan v nekem občestnem jarku nepoškodovano. Hotelir pa se ni strašil tega, ampak je dal tablo prebarvati in napis preslikati tako, da se sedaj isti še bolj ponosno blešči s hotelskega poslopja in se roga naši narodni nezavednosti.

V straneh vaših ni nič boljše. Vzemimo Divačo. Minolo nedeljo je bil neki moj znanec v Divači in sicer v hotelu gospe Lassnig v družbi iste ter par družih. Med drugimi pogovori prišli so tudi na zadnje ljubljanske demonstracije in na enenmanje dvojezičnih napisov. Gospa Lassnig je zelo vzrojila, ker je omenjeni moj znanec simpatizoval z dotičnimi čimtelji. Nazivala je te poslednje z barbarami tar vrgla mojemu znancu v obraz psovko: „Vi ste „macaco“ in hodite k meni samo zabavljat“. Ako bi moj znanec ne bil mirnega značaja, bi si za to psovko gotovo sodnijskim potom priskrbel zadoščenje. Ne smem prezreti, da ima tista gospa na svojem hotelu tablo z napisom, ki se blanja blaženi nemščini. O kolodvorski restavraciji in napisih na kolodvoru Vam je že znano iz več dopisov iz Divače.

Častniki tukajšnje garnizije se v zadnjem času vedejo po gostilnah kakor bi se nahajali kje tam v blaženem nemškem rajhu.

O priliki kaj več!

Vesti iz Istre.

Volilni shodi v Istri. V nedeljo dne 11. t. m. se bo ob 1. uri popoldne vršil v Narodnem domu v Podgradu volilni shod, na katerem se predstavijo narodni kandidati, ki bodo poročali o delovanju državnega in deželnega zbora.

V ponedeljek popoldne ob 3. uri vršijo se bo volilni shod v Kastvu, kjer se predstavijo volilec vsi štirje narodni kandidati. Prihodnjo nedeljo se bodo vršili volilni shodi tudi v drugih krajih srednje in zapadne Istre.

Iz Podgrada. „Slovenec“ od dne 5. t. m. je prinesel notico, v kateri je bilo rečeno, da

se volilni shod v Podgradu ni mogel vršiti, ker se Podgrajci niso mogli pripraviti za to.

Da bi se ne mislilo, da so tu kaka navskrižja glede vseh kandidatov, odgovarjamo, da je tukajšnje ljudstvo soglasno za Mandiča in Spinčiča. Glavni vzrok, da se je shod odpovedal, je bil ta, ker tu ni tako potreben kakor v drugih krajih, ker nimamo tu nobene negativne protinika. Uvaževaje to smo shod odložili na poznejši čas. Končno izjavljamo, da se bomo strogo držali discipline in bomo volili tista poslanca, ki nam ju priporoči politično društvo za Hrvate in Slovence v Istri.

Državna policija v Puli. Zatrja se, da se s 1. decembrom uvede v Puli državna policija.

Zadnje brzj. vesti.**Iz Bosne.**

SARAJEVO 8. Danes predpoludne je bila v srbski stolnici slovesna zahvalna služba božja, pri kateri so bili deželni načelnik, vojaštvo in civilni dostojanstveniki ter številno občinstvo. V sprejemanje pri deželnem načelniku se je danes nadaljevalo. Po vsej deželi imajo društva vseh frakcij in narodnosti slavnostne seje.

Potovanje prestolonaslednika v Bosno.

PRAGA 8. „Narodni Listi“ pravijo, da se prestolonaslednik Fran Ferdinand poda v anektirani deželi takoi po rešitvi zakorskih predlogov o aneksiji Bosne in Hercegovine v delegacijah. V dobroobveščenih krogih te vesti za sedaj še ne potrjujejo.

Iz Bolgarije.

SOFIJA 8. (Bolg. ag.) Kralj Ferdinand je včeraj v spremstvu ministrov zapustil Gabrovo ter si na svoji nadalji vožnji ogledal vojne spomnike na Sipki. Prebivalstvo bližnjih krajev je kralja navdušeno sprejelo. Zvečer je prišel kralj v Kazanlik, kjer so ga navdušeno pozdravili duhovščina ter civilne in vojaške oblasti.

Sklicanje velikega sobranja.

SOFIJA 8. V svrhu sankcioniranja novoustanovitvenega položaja se mora po ustavi sklicati takozvano veliko sobranje, v katero se izvoli podvojeno število rednega sobranja, torej 406 členov. Dnevni red velikega sobranja ter sklep za njegovo sklicanje mora vtiirati redno sobranje. Redno sobranje se mora po ustavi sklicati za 29. oktobra in vlada namerava držati se tega roka, ako ne nastanejo kake komplikacije, da bi bilo treba prej sklicati sobranje.

Hiša na prodaj blizu železniške postaje v Rimanjih št. 136, pri cesti, pripravna za kremo in stacono, z lepim vrtom in vodo v hiši. 1559

Odda se lepa meblirana soba enemu ali 2 uradnikoma, eventualno tudi s hrano v ulici Bocceccio 2, vrata 12. 1570

Pes strogo varuh, proda se po nizki ceni. Škorklja Zaloga vipavskega vina. 1571

Esposito & Bassa nasledniki Jakoba Klemene — Trst, ulica San Antonio 1. Trgovina manufakturne blaga in malih predmetov ter sukna za ženske obleke.

Josip Stofa mizaraki mojster, Trst, ulica Belvedere štev. 8, izvršuje vsakovrstna mizaraka dela. 38

Radi odpotovanja proda se pohištvo. Ulica Belvedere št. 23, I., vrata 10. 1561

Proda se dobro upeljana ljudska kuhinja v bližini velikih zgradb. Cena dogovorna. Naslov pri inzer. odd. Edinosti. 1565

Hrastovi sodi od 200 do 800 litrov so na prodaj v ulici Valdirivo 17. (1550)

Odda se lepa meblirana soba enemu ali 2 uradnikoma, eventualno tudi s hrano v ul. Bocceccio 2, vrata 12. 1565

Kuhinjske odpadke (pomije) prodaja Hotel Balkan. — Obrniti se na H. tel. 1550

Sodi novi od 350 do 700 litrov se prodajo po K 8— hektoliter. Sodar, Campo Marzio št. 14. 1547

Hiša na prodaj. Pri sv. Jakobu na ribjem trgu, je na prodaj hiša s 5 stanovanji za K 6500. Oglasiti se je pri Furianu ulica Stadion 19. Zadostuje polovica denarja. (1559)

Za francoske lekcije se priporoča častitim družinam diplomirana učiteljica Ema Živic, Commerciale št. 15, I. n. 1556

Slivovko in brinjevec zajamčeno — pristno, doma žgauo, novo, ima na prodaj P. Kaluža, Narin, pri sv. Petru na Kranjskem. Odda se vsako množino. 1552

Hiša na prodaj s 5 prostori in 600 klaftrav zemlje. Sveti Ivan, ulica Školjo št. 215. 1538

Gospodicina Slovenka, mlada, lepe zunanosti, veča slovenskega, italijanskega in nemškega jezika, že praktcirana v trgovini, išče službo kot prodajalka, blagajničarka, v kakšni pisarni ali uradu, v obče kakoršnobodi službo. — Pisati na „Edinost“ pod „Pridna B K“. (1505)

Vsi v gostilno v ulico Donatello (vis-à-vis nove norišnice), kjer se toči vino iz Buji vrste po 64 st., za družine po 56 st., kakor tudi Puntigamsko pivo po 48 st. liter. (1540)

Narodni greh napravi, ador se pusti slikati drugje in ne v odlikovanem fotografskem ateljeju Antona Jerkiča v Trstu zraven velike pošte št. 10, v Goriči Gospodica ulica št. 7. — Svoji k svojim! 1267

HUGO SCHMIDT

bogato založena prodajalnica

manifakturnega blaga

— in drobnih predmetov —

ulica Rojano št. 2 (hiša Tuzzi)

.. VELIKA IZBERA ..

perila, srajc, ovratnikov, ovratnic in nogovic

po najmernejših cenah.

P. N.

Ustanovila se je „Kmetška delavska gospodarska zadruga“ v Dobravljah na Goriškem, reg. zadruga z omej. zavezo. Zadruga ima nad

10.000 hl vina (mošta)

v svojih kletah združenih kmetov iz boljnih vipavskih vinorodnih krajev kakor: Brje, Skrilje, Dobravlje, Kamnje, Smarje in družih bližnjih vasi.

Priporoča se cenjenim odjemalcem, gostilničarjem, konsumentom, zadrugam, vinskim trgovcem po Goriškem, Kranjskem, Koroškem, v Trstu in drugod, posebno pa bratom Čehom, naj se poslužujejo naših izbornih vinskih pridelkov.

Postrežba točna in reetna, cene zmerne.

Zadružni odbor.

Stenic ni več!

po uporabi novega izdelka „DESTRUCTOR“

odlikovanega z diplomom **velike nagrade** na zadnji mednarodni razstavi v Rimu. „DESTRUCTOR“ deluje takoj. Pokonča jajčka vsake golazni in ne dopusti, da se zopet zakotijo. Očisti glavo vsake nesnage. — „DESTRUCTOR“ je za vsako družino neobhodno potreben. Ne pomaže, ne razjeda, ni strupen, ampak higijeničen. — Na tisoče pisem dokazuje njegovo izbornost. — „DESTRUCTOR“ zalaga

Giuseppe Nuzzi & Co. - Cervignano

Steklenice po K 4.20, 2.30 in 1.50.

Preprodajekem popust. Na prodaj po vseh mirodlinicah.

Iščejo se povsod zastopniki.

Črevljarnica**Baldinelli**

Eleganca, trpežnost, ekonomija.

Sprejema se naročila po meri ter se izvršuje v 24. urah.

Sprejme se naročila za nepremeljive postole. Po praviljanja po zmernih cenah.

Prodaja najboljših voščil za čevlje.

Trst, ulica Grosada štev. 5, Trst (Vogal ulice Punta del Forno).

Mleko

do 400 l. dnevno, in trapistovski sir

oddaja Mlekarska zadruga z omenj. poroštvom v Trnovem na Kranjskem.

Prodajalnica in pekarna**P. PETERNEL**

je preložena iz ulice Giulia 76

v Vrdelo štev. 490

Prodaja tobaka, katere je bila vzeta od prejšnjega lastnika Wran, Jos. je zopet dovoljena sedanjemu lastniku P. PETERNEL

VELIKA ZALOGA**PRAZNIH BUTELIK**

Trst, via delle Ombrelle 5

TELEFON št. 18-49

GUIDO e UGO COEN

100.000 buteljk od šampanjca

— za refošk. —

Prodajajo in kupujejo se buteljke vsake vrste za refošk, šampanje, bordeaux, ronsko vino, konjak itd. Velika zaloga buteljk od pol litra in 1½ litra. Damjane iz stekla opletene. Prevzamejo se dopošiljativ na deželo. Kupuje razbito steklo vsake vrste.

Hočete se prepričati?

obiščite velika skladišča

Marije vdove Salarini

Ponte della Fabra 2 ul. Poste Nuova 1 (Vogal Terrante). „Alle Città di Lendro“

Velik izbor izgotovljenih oblek za moške, dečke, restumi za otroke. Površniki, modne jape, košulje in drugi palstetov. Obleke za dom in deo. Delavne obleke. Tirolski ločen. Neprumčljivi plašči (prijem anglički). Specializacija: blago za se brezskrbno evare. Izgotovljajo se obleke po meri po najvišje možni točno, solidno in elegantno po nizkih cenah.

Giulio Reddersen

TRST, ulica Giosuè Carducci štev. 23

TELEFON št. 813

Kirurško orodje, ortopedični aparati, Modere, umetne roke in noge, berglje, kili pasi, elastični pasji in nogvice, elektroterapične priprave, aparati za inhalacijo.

SKLADIŠČE potrebščin za kirurško zdravljenje. Potrebščine iz gumij in neprodne.

..... blaga.

Namizno vino prve vrste

pridelek iz posestev grofa Dr. Venter v Novemgradu, v buteljkah ali sodih, v vsaki koli kosti po 64 stotnik liter, brezplačno na dom proti takojšnjemu plačilu.

Tropinovec po Kron 160 liter

prodaja **Angelo Nichetto**

lastnik gostilne „Nichetto“ v Rocolu in mesnice na Goldonijem trgu št. 6. — TELEFON št. 963

Gostilna v Rocolu ima na razpolago društvom klubov, za prireditve plesov ali društvenih zabav (po dogovornih cenah) elegantno plesno dvorano in kegljišče.

Umetni**fotografični atelje**

pri sv. Jakobu

ulica Rivo št. 42 (prtilleje)

TRST.

Izvršuje vsako fotografsko delo kakor tudi razglede posnetke, notranost lokacij, porcelanaste plošče za spomnike, itd. itd.

POSEBNOST

Povečanje vsakater fotografije.

Radi udobnosti P. N. naročnikov aprjoma naročbo in jih izvršuje na domu ali zunaj mesta.